

Dit is een voorbeeld.
Lees meer in het volledige artikel.

This is a preview.
Read more in the full article.

PRIANGAN

De Preanger-Regentschappen onder het Nederlandsch
Bestuur tot 1811

DOOR

Dr. F. DE HAAN

LANDSARCHIVARIS TE BATAVIA.

TWEEDE DEEL

- I. Bijlagen.
- II. Excursen.

UITGEGEVEN DOOR HET
BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN.

BATAVIA
G. KOLFF & Co.

'S-GRAVENHAGE
MART. NIJHOFF.

GEDRUKT TER BOEKDRUKKERIJ G. KOLFF & Co. — BATAVIA 1911.

Landbouwschool
AFD. AGRARISCHE GESCHIEDENIS
Wageningen

186.57

PRIANGAN

De Preanger-Regentschappen onder het Nederlandsch
Bestuur tot 1811

— DOOR —

Dr. F. DE HAAN

LANDSARCHIVARIS TE BATAVIA.

—

TWEEDE DEEL

- I. Bijlagen.
 - II. Excursen.
-

UITGEGEVEN DOOR HET
BATAVIAASCH GENOOTSCHAP VAN KUNSTEN EN WETENSCHAPPEN
1911.

Landbouwhogeschool
AFD. AGRARISCHE GESCHIEDENIS
Wageningen

15N 465691

Pleraque eorum quae rettuli quaeque referam parva forsitan et levia memoratu videri non nescius sum. . . . ; nobis in arto et inglorius labor. . . . ; non tamen sine usu fuerit introspicere illa primo aspectu levia.

TACITUS, *Annales IV, 32.*

BIBLIOTHEEK
DER
LANDBOUWHOGESCHOOL
WAGENINGEN

VOORWOORD.

Dit Tweede Deel onzer compilatie zal in zooverre voor eene noviteit mogen doorgaan, dat hier voor het eerst eene poging is gewaagd om eene reeks van documenten over onze O.-I. Comp. te voorzien van een doorloopen den zakelijken en taalkundigen commentaar, op de wijze zooals men dat bij klassieke geschriften pleegt te doen.

Niet alsof de documenten op zichzelf die moeite zouden wettigen. Het tegendeel moet helaas bijna steeds worden toegegeven. Maar voor ons onderwerp zijn ze nu eenmaal de belangrijkste, en wie zich in onze vijftig Bijlagen mocht willen verdiepen, zal toch wel, willen wij hopen, het een en ander aantreffen wat hem kan interesseeren. Daarenboven zal het Register een middel aan de hand doen om zich min of meer thuis te vinden o.a. in het eigenaardige taaltje der Compagnie, iets wat blijkens de blunders, die zelfs door uitgevers van oude Indische stukken soms worden begaan, niet geheel overtollig mag worden geacht. Aldus zou de tekstkritiek worden vergemakkelijkt,

For index learning turns no student pale,
Yet holds the eel of science by the tail.

Wie echter is tegen fouten gewaarborgd, vooral hier in Indië, waar volgens den ouden heer Keuchenius (T. B. G. XXII, 442) „de animalitas of de goede zielsvermogens, die men bezit, door de warmte verminderen”? Ook in dit Tweede Deel vonden wij er reeds. Zoo zijn, ondanks de onvermoeide zorgen van den Heer J. MOERMAN, die bij onze drukkers de bewegingen leidt van een wat onhandelbaar bataljon Chineesche zettters, op enkele plaatsen de cijfertjes aan den rand der bladzijden bij het afdrucken weggevallen of verkeerd gezet. Op blz. 122, 5 staat *Soumididangh* voor: *Soumiddangh*; in de noot op blz. 128 *Soreakarta* voor: *Soerakarta*; op bl. 373, 100: *na de walen* voor: *na de wal en*. Dat op blz. 745, 4 de visch albicoor op het tooneel verschijnt als vogel, is denkelijk toe te schrijven aan de verwarrende omstandigheid dat dit boek werd samengesteld „te Batavia, te midden der prikkelende maar afmattende zinsbegoochelingen van het Oosten”, zooals de goede Mr. L. C. D. van Dijk het heeft uitgedrukt (Nederlands' vroegste betrekkingen p. 90 noot 3).

Wat ons meer leed doet dan dit optisch zinsbedrog, zijn de kleine leemten die zich al hebben geopenbaard.

Zoo is (zie blz. 306, 76) op het Rijksarchief te 's Gravenhage wel degelijk een extractje aanwezig van het rapport der reis, in April 1699 door Pieter

Scipio naar de Bovenlanden gedaan, waarin deze passage voorkomt: „gingen toen na Padjarangh, een paar hondert roeden, naar gissing, van Pakoeangh”. Eveneens moet daar een ons niet bekend geworden reisverhaal van Abraham van Riebeeck schuilen, loopend van 11 Juni tot 3 Juli 1709. En zoo kan het wezen dat in die Haagsche schatkamer nog meer verborgen ligt, wat wij gaarne hadden benuttigd, indien slechts de mare daarvan tijdig tot ons was doorgedrongen.

De tot ons onderwerp betrekkelijke literatuur is behoorlijk gebruikt, voor zoover zij te onzer beschikking stond. Echter bezat de welvoorzene bibliotheek van het Bataviaasch Genootschap niet alles wat voor en na noodig bleek. Des te meer welkom was het alzoo, dat MR. N. P. VAN DEN BERG te Amsterdam en de Heer J. M. H. VAN DORSSEN, Oud-Dirigeerend Officier van Gezondheid te Soekaboemi, ons steeds op de meest verplichtende wijze hebben vergund uit hunne rijke boekerijen te putten. Onze oprechte dank zij beiden gaarne verzekerd.

Den tekst onzer documenten hebben wij zoo correct mogelijk gevolgd; hoofdletters en interpunctie zijn evenwel naar eigen verkiezing aangebracht, en woorden of deelen van woorden samengehecht of afgekapt zoodanig, als dat heden ten dage doet. In deze zaken een oud Compagniestuk aanmerklijk weer te geven, staat gelijk met het onleesbaar te maken, ja soms beledigen, naar de enkele ingewijden, onverstaaubar. Wat wijzelf hebben te vermelden is, dat tusschen ronde haken gezet; wat wij menschen te vermelden is, dat letter tusschen vierkante haken gezet is.

(bijvoegsel)

**Dit is een voorbeeld.
Lees meer in het volledige artikel.**

**This is a preview.
Read more in the full article.**